

Mindszenty bíboros amerikai menedékének instabil első hónapja

[1]

Két oka is volt annak, miért állt 1956 novembere folyamán Mindszenty József amerikai menedéke ingatag lábakon. A humanitárius alapon Eisenhower elnöktől megkapott menedékét a bíboros ugyanis politikai menedékjogként fogta fel. Ebből adódóan az általa tanúsított aktív politikai és egyházvezetői magatartás a követség biztonságára kedvezőtlen hatással bírt. A másik súlyos fenyegetés a KGB elnökének, Ivan Szerovnak azon operatív terve volt, hogy egy magyar ügynök segítségével Mindszentyt kicsalogatja a Szabadság térről. Az amerikai házigazdák – ugyan reaktív módon – de fokozatosan szigorítottak a kapcsolattartás szabályain, a szovjet terv pedig a követség fedett CIA-tiszt beosztottjának ébersége miatt nem járt sikerrel. Így jutottunk el 1957 januárjáig, amikor a magyar állambiztonság csapdája is megghiúsult. Írásunkkal az idén ötven évvel ezelőtt elhunyt Mindszenty József emléke előtt tisztelgünk.

A menedék[1] 1956. november 4-től december 4-ig terjedő első időszakát[2] Edward Wailes[3] kinevezett követ táviratai, illetve a neki címzett amerikai külügyminisztériumi (State Department, a továbbiakban SD) utasítások alapján kívánjuk alaposabban megvizsgálni. Már egy gyors szemrevételezés alkalmával jól érzékelhető, hogy az első hónap folyamán a menedék igencsak ingatag lábakon állt. Ennek két fő oka volt. Egyrészt az a politikai és egyházvezetői aktivitás és annak a követségre nézve esetlegesen kedvezőtlen következményei, amit a menedékesként befogadott Mindszenty bíboros tanúsított. Ez az amerikai oldal számára rendkívül meglepő volt. A humanitárius menedékét a bíboros ugyanis politikai menedékjogként fogta fel, miközben Eisenhower elnöktől valójában humanitárius alapú menedéket kapott.[4] A másik súlyos ok az volt, hogy Ivan Szerov,[5] a KGB elnöke két magas rangú beosztottjával[6] operatív tervet dolgoztatott ki a bíboros kicsalogatására, amely művelethez magyar ügynököt vetettek be. Erről a Szerov által Hruscsovnak telefonon adott jelentés 3. pontja tanúskodik.[7]

A KGB fenti terve csakis november 4. után születhetett, de 27-re[8] már le is mondtak a végrehajtásáról. Moszkva Mindszenty ügyében és az amerikai követség diplomáciai mentességének megsértésével végül nem óhajtott konfrontálódni az USA-val. Értelmetlen lett volna, hiszen Washington korábban egyértelműen jelezte, hogy nem tervezi beavatkozást, és ennél fogva a magyar forradalom kezelésében a szovjeteknek szabad keze van. Erre a tervre, pontosabban annak a feladására, Szerov a híressé vált interjújában is kitért.[9]

Mindszenty József 1962-ben.

Forrás: Wikimedia Commons

A menedék egyoldalú és határozottan gyors lezárása a szovjet megszállókat eleinte tehát kifejezetten foglalkoztatta. Eközben a Kádár-kormánynak ekkor nem volt elég ereje ahhoz, hogy ilyen lépéseket fontolgasson. A szovjet terv részleteiről sajnálatos módon nem tudunk többet. Nem ismeretes, hogy a menedékes szabad távozása érdekében az USA valóban megkereste volna-e a Kádár-rezsimet. A még

nyitott kérdések között az is szerepel, hogy melyik ügynök, pontosan milyen mesével tett volna kísérletet arra, hogy Mindszentyt rábírozza a távozásra. El kellett volna érnie, hogy a gyanakvó bíboros valóban elhiggye, nem kell tartania lefogástól, miközben tudomással bírt arról, hogy Maléteréket Tökölre csalták és letartóztatták. Erősen kérdéses, hogy ez az ügynök az amerikaiak tudtával személyesen találkozhatott volna Mindszentyvel. Ugyanis a házigazdák felé is szüksége lett volna egy „fedősztorira.” És azt a tapasztalt Wailes követnek még el is kellett volna hinnie és megadnia a kivételes engedélyt.

Balogh Margit az alábbiak szerint tárta fel a szovjetek által az amerikai követségre beküldött magyar ügynök lehetséges sztoriját. Alfred Puhán bécsi I. o. titkár,[10] a Nagy Lajos életútjával részletesen foglalkozó és 1957. április 5-én kelt hosszú táviratában[11] azt jelezte, hogy egy Nagy Lajos (Szeged, 1908–?) nevezetű személy az ausztriai menekülttáborban[12] (Stockerau, Alsó-Ausztria) szovjet ügynökként beszélt saját magáról, és ezzel nyilvánvalóan felhívta magára az amerikai titkosszolgálat figyelmét. Állítólag komornyikként[13] vagy mindeneként 1948-ban találkozott Mindszentyvel. Miután a szovjetek még 1956. november 16-án elfogták, arra kényszerítették, hogy „...szerezzen a bíborosra terhelő, általa aláírt, szovjet ügynöki beszervezési nyilatkozatot, amely ürügyül szolgálhat arra, hogy [a szovjetek] a bíboros kiadatását kérik.[14] Puhán jelentése szerint Nagy Lajos november 27-én, tehát Szerov telefonon adott fenti jelentésének a napján, ment be az amerikai követségre.[15] Wailes nem engedélyezte, hogy találkozzon Mindszentyvel, de az illető azt leírhatta a bíborosnak, milyen fondorlatos cselre vette rá a KGB. A levél elolvasása után Mindszenty egy üzenetet küldött ki vele a Vatikánba. Balogh hozzáteszi: a követség a sztorinak csak egyes részleteit igazolta vissza, és fél évvel később Puhán is azt írta, hogy Nagy sztoriját fenntartásokkal szükséges kezelni.

Puhán fentebb hivatkozott táviratára válaszként Katona Géza[16] segédattasé emlékeztetőt[17] készített. Eszerint Nagy Lajos Wailes követtel nem találkozhatott, nemhogy Mindszentyvel, és a bíboros utólag nehezen azonosította be, hogy pontosan ki is lehetett.[18] Ebből számunkra az következik, hogy a szovjet operatív terv amolyan „próba szerencse” kísérlet lehetett, és Szerovék messze túlértékelték Nagy Lajos lobbiját. Katona természetesen nem engedélyezte a Mindszentyvel kért személyes találkozót, de Nagy erősködésére beletekintett abba a levélbe, amelyet az ügynök át akart adni a bíborosnak. Mivel Katona elutasító válasza nyomán Nagy igencsak vonakodott a levéllel távozni, a diplomata azt a jelenlétében elégette.[19] Tehát az ügynök azon állítása, hogy a bíborosnak sikerült átadnia az üzenetét, nem fedi a valóságot. Arra következtethetünk, hogy a megfélemlített ügynök nem merte megbízóinak visszaadni a kézbesítetlen levelet. Katona erősen kételkedett abban, hogy Mindszenty kényes válaszlevelet bízott volna Nagyra. Ha valamilyen üzenet mégis kijuthatott, az Városi atya[20] útján, az 1956. karácsonyi gyóntatás alkalmával történhetett. Fél évvel az eset után Katona a fentiekre tudott visszaemlékezni. Az emlékeztetőjének a tárgya az alábbi volt: „Állítólagos szovjet kísérlet Mindszenty bíboros bajba keverésére.” Más szavakkal a fedett CIA-tiszt – minden gyanakvása ellenére – a novemberi személyes találkozó során nem érzékelte, hogy az adott esetben szovjet műveletről lehetett szó. Ezt fél évvel később sem vette teljesen bizonyosra.

Amit a magunk részéről hihetőnek vélünk az az, hogy a KGB olyan ügynököt alkalmazhatott, aki személyesen ismerhette Mindszentyt, vagy legalábbis ezt állította magáról. Kizárt azonban, hogy az adott ügynök 1957. november végén eljuthatott egészen az amerikai követig. Az pedig Szerov jelentése alapján nem igazán stimmel, hogy a szovjet titkosszolgálat a bíboros kiadatásának kérését célozta meg. Ehhez Eisenhower elnöknek és az SD felső vezetésének el kellett volna hinnie, hogy Mindszenty valójában beszervezett szovjet ügynök volt, és meg kellett volna vonnia tőle a menedékét. Ez a lépés akár az USA reputációját is alaposan megtépázta volna, hiszen nehezen lehetett volna igazolni, hogy a követség elhagyását követően a bíboros életét és testi épségét nem fenyegette volna veszély. Az amerikai oldal egyébként soha nem gondolkodott azon, hogy megvonja a menedékét, hanem arra az álláspontra helyezkedett, hogy a bíboros életét és testi épségét veszélyeztető helyzet változatlanul fennáll. Az USA mindvégig kölcsönösen elfogadható megoldásra törekedett a magyar oldallal és a Vatikánnal. Az volt az álláspontjuk, hogy az utóbbi két érdekelt félnek kell egymással megegyeznie. Tényként kezelhetjük azonban, hogy a fenti ügynöki akció sikertelen maradt. Nagy Lajos már a CIA-tiszt Katona Géza hálóján fennakadhatott. Mindszenty továbbá vélhetően nem is szerzett tudomást a KGB akciójáról (legfeljebb arról, hogy egy bizonyos Nagy Lajos kereste), miként az 1957 januárjában is történt, amikor még csak nem is közölték vele az elhárítás azon ajánlatát, hogy a Marton családdal együtt távozzon Magyarországról.[21]

Az sem ismeretes, milyen további tervei voltak a KGB-nek Mindszentyvel. Az tűnik valószínűbbnek, hogy a GULAG-ra hurcolták volna, semmint, hogy átadták volna a magyar hatóságoknak egy újabb kirakatperben való felhasználására. A „szökevény bűnözőként” kezelt bíboros másodszori bíróság elé állítása inkább abban az esetben lett volna feltételezhető, amennyiben a magyar kémelhárítás csalta volna ki őt a menedékéből. Az erre 1957 januárjában felépített csapdáról, amelybe Martonékat tervezték

bevonni, már részletesen szoltunk.[22] Ezek szerint a feladott szovjet műveletet egy magyar próbálkozás követte januárban. Lehetséges, hogy Jámbor Árpád alezredes[23] ezt nem is egyeztette a KGB-vel. Ekkor már azt érezhették a magyarok, hogy a menedék lezárása az ő reszortjuk. De ők sem az erőszakos megoldásban gondolkodtak. Mindkét elképzelés nagy hibája az volt, hogy azt feltételezte, hogy egyáltalán létezhet olyan megoldási javaslat, amelyet Mindszenty elfogadna, és nem ragaszkodna a követségen való maradásához. Ha valóban született ilyen szovjet–amerikai megállapodás,[24] akkor a KGB-t 1957 januárjában már nem érdekelte Mindszenty sorsa. Ehhez képest 1956 novemberében a szovjetek úgy érezték, hogy szabad kezük van és számukra sürgős Mindszenty kihozatala. Talán a Maléter Pál, majd Nagy Imréék hitszegő lefogása után logikusan következő lépésnek tekintették? A KGB részéről valamiféle önjáró automatizmus érvényesülhetett?

Az amerikai követség által hozott biztonsági szabályok

Ezt követően vizsgáljuk meg, milyen megfontolásokra jutott az amerikai oldal a menedék megóvása és a követség működésének a fenntartása érdekében.[25] E szabályokat reaktív jelleggel, fokozatosan fogalmazták meg, mégpedig Mindszenty egyes váratlan politikai lépései nyomán. Különösen a menedék első heteiben, amikor az USA komolyan számolt a követségre történő szovjet és/vagy magyar behatolással és a bíboros elhurcolásával (miközben a szovjet tervet kicsalásra, nem pedig erőszakos megoldásra dolgozták ki). Az alább ismertetett iratok szerint csapdaállításra viszont nem gondoltak. Szerov neve sem jelent meg az amerikai dokumentumokban.

Edward Wailes és az SD között közvetlenül a menedék kezdete után számos táviratváltásra került sor. A kinevezett követ már 1956. november 9-én – amikor Mindszentynek az ENSZ főtitkárához küldött üzenetét[26] megtáviratozta az SD-be – azt írta, hogy „...visszautasítottuk – bízom abban, hogy helyesen – hogy a bíboros a követséget műveletekre[27] (akciókra) használja.”[28] Turchányi Egon[29] távozása kapcsán a kinevezett követ másnap, november 10-én pedig úgy értékelte: hogy „a követség problémája[30] egyszerűsödött, mivel amikor a titkár jelen volt, volt némi nehézségünk abban, hogy a bíborost visszatartsuk attól, hogy a követségen műveleti központot állítson fel.”[31] Az SD válasza Herbert Hoover aláírásával egyértelmű volt: „Rendkívül fontos, hogy a követséget [a bíboros] ne használja bárminemű politikai tevékenység bázisául.”[32]

Leszűrhetjük tehát, hogy az az amerikai álláspont, mely szerint politikai tevékenység a menedékes számára nem engedélyezhető, már azelőtt kialakult, hogy Mindszenty elkezdett leveleket küldeni a hivatalban levő elnöknek és külügyminiszternek.[33] Ilyen nyilvánosságot kapó politikai tevékenység a magyar fél részéről nemcsak a menedéket, hanem magát a követséget is rendkívül kellemetlen helyzetbe hozta volna. Az Egyesült Államok helyesen mérte fel, hogy a menedék, és ezáltal a követség működése is komoly veszélybe kerülhet. Éppen ezért a saját érdekében önmérsékletre próbálták Mindszentyt sarkallni. Ez csak abban a mértékben sikerült, hogy a leveleit a diplomáciai posta keretein belül tartották, továbbá nem engedélyezték neki látogatók fogadását és rajtuk keresztül üzenetek kiküldését.

Az amerikaiak inkább erőszakos kihurcolástól tartottak, és annak az eshetőségére készültek fel. Nem hittek abban, hogy Mindszenty élne az első kínálkozó lehetőséggel és feladná a menedékét.[34] November 19-én Wailes „Bizalmas” minősítésű táviratában kifejtette, milyen jegyzékeket készítettek a menedékkel kapcsolatos vészhelyzetre.[35]

A fenti táviratra úgy szólt a tárca november 22-i válasza, hogy a rövidebb jegyzék célja az legyen, hogy az épületbe behatolni szándékozó szovjet vagy magyar egység parancsnokát lebeszéli a bíboros azonnali elviteléről, és arra ösztönzi, hogy további utasításokért a központi kormányzathoz vagy a magyar külügyminisztériumhoz forduljon. Az egyik mondat így hangzott: „Az Egyesült Államok Kormánya arra utasította a követséget, hogy minden Mindszenty bíboros átadására vonatkozó követelést utasítson el.”[36] Megjegyezzük, hogy egy KGB-s osztag esetében ez vélhetően nem működött volna. Az SD november 22-én még tovább pontosította az amerikai álláspontot, óvintézkedések bevezetésére utasítva a követséget.[37]

Wailes november 23-i távirata számunkra kulcsfontosságú megállapítást tett: A magyar média jelentése szerint mintegy negyven fő, köztük Nagy Imre, a kormány azon biztosítéka mellett hagyták el a jugoszláv nagykövetséget, hogy nem lesz bántódásuk. „Amennyiben hivatalosan a tudomásunkra hozzák a bíboros státuszának kérdését, azt javaslom, hogy vizsgáljuk meg annak a lehetőségét, hogy párhuzamos bánásmódot[38] kérünk. Ez természetesen a bíboros beleegyezésétől függ [az eredeti szövegből kihúзва: ami szintén problematikus].”[39] Más szavakkal, a békés megoldást illetően a követ szkeptikus volt. Ugyanakkor a bíboros beleegyezése nélküli megoldást nem tartotta lehetséges járható útnak. Végezetül Wailes rámutatott: annak az eshetőségéhez, hogy a magyar kormány komolyan

fontolóra vegye a bíboros esetét, további érveként felhozható, hogy a menedék ügyéből a nyilvánosságot kizárják.

Szerov Nagy Imrének és a társainak a november 23-i sikeres kicsalása után tett próbát a Mindszentyt érintő hasonló tervével. Am aligha bízhatott komolyan abban, hogy a bíboros bedölné egy hasonló trükknek. Ehhez a megfontoláshoz járulhatott hozzá az a tény, hogy november 25-én a *Népszabadság* komoly támadást indított Mindszenty ellen. Ez az amerikai értékelés szerint nem azt jelezte, hogy Kádárék hajlandóak lennének beleegyezni a szabad távozásába. Szerov tehát egy gyenge lábakon álló próbát tett, majd egyszerűen lefújta a tervet, és mai ismereteink szerint további kísérleteket nem tervezett.

Mindszenty bíboros jelentkezése az ellenforradalmi kísérletben

Mindszenty bíborost a népi demokrácia megdöntésére irányuló tevékenységéért ítélték el.

A püspöki kar kérésére a magyar kormány a múlt évben hozzájárult ahhoz, hogy Mindszenty — egészségi állapotára való tekintettel — a börtönt elhagyja. Azóta Felsőpetényben egy kastélyban lakott házi őrizetben. Ez természetesen megkönnyítette részére az érintkezést másokkal.

Az október 23-án megindult demokratikus népmozgalomba ügyesen bekapcsolódva és azt fedezékül felhasználva, felvonnultak az ellenforradalom különböző arnyalatú erői, melyeket a kommunista gyűlölet és a népi demokrácia rend megdöntésének célkitűzése egyesített. Eme erők tényleges vezető rétegét — eddigi adatok szerint — a Horthy-fasiszmus tipikus képviselői alkotják. Hozzájuk tartozik Mindszenty bíboros is.

Az ellenforradalmi erők horthysta vezető rétege Mindszentyt mint „pártokon felül álló” s egyben a katolikus egyház mozgósítására is képes politikai vezetőt akarták legalább is egy átmeneti időre. Nagy Imre kormány felretolásával előtérbe állítani. Október 29-én és 30-án már nyílt agitációt folytattak egy „Mindszenty-kormányért”. A Rákóczi téren már gyűlést is szerveztek ezzel a követeléssel. Ugyanakkor megszervezték Mindszenty kiszabadítását a házi őrizetből és Budapestre hozását.

Mindszentyt október 30-án hozták el a felsőpetényi kastélyból és a Rétságon állomásozó páncélos ezred laktanyájába kísérték. Mindezt ugyanis a rétsági páncélos ezred parancsnokhelyettese: Pálinkás Antal őrnagy szervezte meg.

Pálinkás Antal őrnagy nem más, mint az 1919-es ellenforradalom egyik közismert figurájának, Pallavicini őrgrófnak a fia. Az ifjú Pallavicini, aki ludovika-akadémiát végzett horthysta tiszt volt, a felszabadulás után ügyesen kiadta magát a népi demokrácia hívének, aki „szakított” grófi családjával és nevét is megváltoztatta. Így lett belőle: Pálinkás. A honvédségben mindezt tudták róla, de elhitték, hogy a néphatalom és a szocializmus híve lett. Mihelyt azonban alkalmat talált az ellenforradalmat nyílt arccal szolgálni, rögtön levetette álarcát és sietett „nagy tettet” végrehajtani az ellenforradalom számára.

Mindszenty bíborost október 31-én kísérték Budapestre. A menetet Pálinkás-Pallavicini állította össze. A bíborost először a budai várba vitték, az Uri utca 62. sz. alatti palotába.

Budapestre jövele után Mindszenty gyorsan tájékozódott és 3-án, szombaton este a rádióban „szózatot” lépett fel, melyben minden önmegtartóztató igyekezete mellett is elég nyíltan kifejtette az ellenforradalom célkitűzéseit.

A bíboros a népi demokráci- kus rendről nyíltan mint „bukott rendszerről” beszélt. Az ellenforradalom felülkerekedését ő már ténynek deklarálta. Kerülte ugyan azt, hogy egyenesen kifejezze a tőkés-földbirtokos rendszer visszaállítását célzó törekvésüket, viszont nyíltan hirdette, hogy a magántulajdon a helyreállítandó rend alapja. A lényeget megmondta: a köztulajdonon alapuló szocialista építéssel végezni fognak, egyben a népi hatalomnak véget vetnek.

Mindszentyt is — mint a polgári restauráció más vezető politikusát — óvatosságra készítette az a körülmény, hogy a szovjet csapatok Budapest határában voltak és hírek érkeztek új szovjet egységek érkezéséről. Ezért kerülte a részletekre kiterjedő állásfoglalást. „Szózatom más részletekre tudatosan nem terjed ki — szóló —, mert amit mondtam, világos és elég.” Világos és elég volt az előbűjő bukott tőkésék, földbirtokosok és más reakciós elemek számára. Még nem rukkolt elő a földreform visszacsinálásának „részletével”, az államosított vállalatok visszaadásának „részletével” sem, mert a néppel ezt még tudatosan nem akarta közölni. A fenyegetést azonban nem mellőzte a bíboros úr. Hangsúlyozta, hogy „a törvényes felelősségrevonásnak minden vonalon” be kell következnie. Nem más ez, mint általános hádjárat meghirdetése a proletárhatalom harcosai ellen, Ebből is, félig kimondott restaurációs állásfoglalásából is egyértelmű volt, hogy az ellenforradalom nyílt szószólója lépett fel egyházi köntösben a politikai életben. Megértették ezt nemcsak a volt bankárok, gyárosok és földbirtokosok, hanem a nép legöntudatosabb része is.

Mindszenty fellépése nem egy személy jelentkezése. Ez időben „katolikus néppárt”, „demokrata néppárt”, „keresztény front”, „Jézus szíve szövetség”, „keresztény ifjúsági párt”, különböző keresztény ifjúsági szervezetek, a horthysták „pártonkívüli” cserkész-szervezete stb., stb. jelentkezett már a politikai és társadalmi életben. A horthysta ellenforradalmi erők egyre nyíltabb támadásra indultak a politikai vezető szerepért, félretaszítva a polgári restaurálás demokratikusabb csoportjait. Politikai céljaik biztosítására megszervezték fegyveres különítményeiket. De előtérbe nem ezeket, hanem a bíborost állították, akinek révén a vallásos tömegek megnyerésére is számítottak. Mindszenty jelentkezése azonban figyelmeztetés volt azok számára, akik a népi hatalom megisztításáért, de egyben annak megvédéséért küzdöttek. Mindszenty fellépése jeladás-féle is lett: ellen-támadásba kell menni a burzoá restaurátorok ellen, a népi hatalom védelmezéséért.

NÉPSZABADSÁG 3

A Népszabadság Mindszenty ellenes cikke. Forrás: Népszabadság, 1956. november 25. 3.

December 1-jén Hoover aláírásával az SD azt jelezte Wailesnek, hogy – különös tekintettel a *Népszabadság* anyagára – ellenzi a bíboros napi életéről szóló cikk megjelenését. Az ilyen jellegű nyilvánosságot a szovjet vagy magyar hatóságok esetleg kihasználhatnák arra, hogy igazolják a bíboros elleni (nyilvános vagy leplezett) fellépésüket. Kizárólag a követ tájékoztatására az SD azt is közölte, hogy a tárca nyomás alatt áll: az amerikai sajtó érdeklődik a menedékjoggal [sic!] kapcsolatos politikájuk, illetve az iránt, mit tennének akkor, ha a magyarok vagy a szovjetek a bíboros átadását követelnék. A tárca kereken visszautasította, hogy ezen kérdések taglalásába belemenjen, és mindenkit, aki ilyen kérésekkel lépett fel, arra ösztönözte, hogy tartózkodjon ettől. Ez ugyanis veszélyeztethette volna a bíboros biztonságát, illetve az ilyen jellegű sztorik nyílt felhívást jelenthettek volna arra, hogy az amerikai sajtó vagy éppen a közvélemény a követségről való távozását követelje. [40]

A menedék instabil első hónapjának vizsgálatához tartozik még Wailes december 4-i távirata, mely szerint az „ügynevezett Kádár-kormány” új sajtófőnöke, Szirmai István[41] a december 3-i sajtókonferenciáján úgy nyilatkozott, hogy Mindszenty nem tartózkodik Magyarországon. Egy amerikai újságíró további rákérdezésére pedig azt mondta, hogy a kormány az ülésein még csak meg sem tárgyalta a bíboros ügyét.[42] A követség ezt úgy értékelte, hogy „Kádár megkönnyebbülten fogadja

Mindszenty jelenlegi státuszát, aki se nem mártír, nincs abban a helyzetben sem, hogy vezető legyen, és nem olyan probléma, amelyet nekik jelenleg meg kellene oldaniuk."[43]

A Washingtonban keletkezett diplomáciai iratok

A fentiekhez két olyan anyagot tudunk még hozzátenni, amelyek Washingtonban keletkeztek, és amelyeket Wailes vélhetően nem olvasott. November 5-én délelőtt az Eisenhower elnökletével tartott megbeszélésen az SD jogi főtanácsadója[44] a jelenlévő szűk kör[45] számára bejelentette, hogy Mindszenty bíboros a követségükön tartózkodik, majd hozzátette: „*Vissza fogjuk utasítani, hogy átadjuk. [...] Nemzetközi pozíciónk nem túl erős, ami a bíboros védelmét illeti. Talán bevonhatnánk megsegítésének ügyébe az ENSZ-t.*”[46] Ez arról árulkodik, hogy már a menedék megadását követő napon az amerikai vezetés számolt olyan megkeresésekkel, amelyek Mindszenty kiadását követelik. Az ENSZ-t azonban sem akkor, sem pedig a későbbiekben nem vonták be a menedék megóvásába. A második dokumentum egy héttel később, november 12-én keletkezett. Wailesnek a megbízólevele átadása nélkül követként való további működése mellett az irat azt az érvet is felsorakoztatja, hogy „*folytatódó jelenléte további védelmet nyújt Mindszenty bíborosnak...*”[47] Miközben a menedék megadását semmiképpen sem minősíthetjük olyan folyamatnak, amely alaposan előkészített módon zajlott volna, jól érzékelhető, hogy az amerikai oldal igencsak megragadott mindent eszközt Mindszenty bíboros személyének a megvédésére.

Mindszenty bíboros menedékének instabil első hónapja tehát erőszakos kihurcolás vagy sikeres kicsalogatás nélkül fejeződött be, miközben az óvintézkedéseket bevezető budapesti követség és a szenzációkra éhes amerikai sajtó is számolt ezzel a negatív eshetőséggel. A téma január közepéig, Jámbor alezredes fent említett sikertelen csapdaállításáig kissé el is csitult. Eközben az amerikai oldal több lépésben pontosította a menedék stabilitásáért célzó szabályait. A menedékből való távozásra tett további kísérletek már nem egyoldalúan, hanem egyeztetett módon zajlottak, bár egészen 1971. szeptember végéig így is sikertelenek maradtak.

MELLÉKLETEK

1. Melléklet

„19.

I. A. Szerov [titkos] telefonüzenete Budapestről az SZKP Központi Bizottságának a KGB magyarországi tevékenységéről, többek között Mindszenty bíboros letartóztatásának tervéről – 1956. november 27.

SZKP KB

Ny. Sz. Hruscsov elvtársnak

A KGB magyarországi tevékenységéről jelentem a következőket...

3. A rendelkezésünkre álló adatok szerint a budapesti amerikai követség elkezdte meghosszabbítani Mindszenty bíboros tartózkodását a misszió területén. Miután a magyar kormány nemet mondott arra a kérelemre, hogy tegyék lehetővé Mindszenty kiutazását az országból, az amerikaiak a római pápához fordultak segítségért, aki szintén megtagadta a segítséget ebben az ügyben.

Egy ügynököt küldtünk Mindszentyhez a misszióba, hogy ajánlja fel, illegálisan kivisszük az országból. A szándék az volt, hogy ha Mindszenty ebbe beleegyezik, letartóztatják, amint kilép a misszió területéről.

A mai napon ügynöki jelentésből megtudtuk, hogy Mindszenty személyes iratait és a katolikus egyház ügyeivel foglalkozó bizottság iratait Szabó Imre vikáriusnak adta át megőrzésre.[48] Házkutatás során a dokumentumokat elkoboztuk; fordításuk folyamatban.” [49]

2. Melléklet

„Kérdés: Hogyan volt Mindszentyvel?

Válasz: Volt egy megállapodásunk az amerikaiakkal, hogy Magyarország a mi befolyási övezetünk, ők ebben nem fognak minket akadályozni. Ezért aztán a Hruscsovval történt megállapodásom értelmében beszüntettem a Korotkov[50] és Vertyiporoh által előkészített műveletet, amelyikben Mindszentyt kihoztuk [sic!] volna az amerikai követségről. Egyébként az amerikai követség Washingtonnal folytatott rejtjeles levelezését kontrolláltuk.”[51]

3. Melléklet

„Emlékeztető

TITKOS

Tárgy: NAGY, állítólagos szovjet kísérlet Mindszenty bíboros bajba keverésére

Kapja: Mr. N. S. Barnes

Küldi: G. A. Katona

Dátum: 1957. május 3.

Hivatkozások: Mr. McKisson levele Mr. Barnesnak (1957. április 22.)

Bécs 986. sz. távirata (1957. április 5.)

Szeretnék néhány megjegyzést fűzni (a Mr. McKisson levelében felvetett kérdésekhez) arra vonatkozóan, milyen állítólagos szerepet játszott Nagy Lajos abban a szovjet kísérletben, hogy bajba keverjék Mindszenty bíborost, amint azt Bécs 986. sz. távirata leírta.

Valamikor 1956 vége felé (a pontos dátumra konkrétan nem emlékszem), miközben a követség földszinti előcsarnokában néhány jóhiszemű[52] konzuli ügyféllel beszélgettem, egy férfi és egy nő lépett oda hozzám, akik addig tíz-tizenöt perce várakoztak arra, hogy befejezzem a többi látogatóval folytatott beszélgetésemet. A férfi Nagy Lajosként, Mindszenty bíboros régi ismerőseként mutatkozott be. A nő bemutatásán meglehetősen átsiklottunk, de azt feltételeztem, hogy Nagy felesége volt. Az egyik lábán beépített gyógycipőt viselt és egy sétatobot használt a járáshoz. Személyesen akartak Mindszenty bíborossal találkozni, és azt kérték, hogy intézzek el nekik egy audienciát. Mivel egész délelőtt különféle dolgok minden felől nyomás alatt tartottak, és mivel szabadulni óhajtottam a látogatók folyamatos áradatától, meglehetősen indulatosan és kurtán arra kértem a párt, hogy precízebben azonosítsák magukat, továbbá tegyék nyilvánvalóvá a látogatásuk okait. Elmagyaráztam, hogy egy ilyen kérelmet

csakis a követ engedélyével lehetséges teljesíteni, és különben is, a követ nem szokott ilyen kérelmeket jóváhagyni.

Ügy tűnt, hogy a pár meglehetősen kitartó volt. Mr. Nagy azt a tényt hangsúlyozta, hogy egy időben komornyikként vagy mindenesként a bíboros háztartásában dolgozott, és hogy a kapcsolataival egy üzenetet („egy nagyon fontosat”) kell átadnia Őeminenciájának. Ezen a ponton meglehetősen emelt hangon kijelentettem, hogy részükről értelmetlen ebben az ügyben vitatkozniuk velem. Amikor már távozni készültem, Mr. Nagy enyhén megragadta a kabátom ujját, és elém tolt egy borítékot, és azt kérdezte, hogy az abban foglalt üdvözlét át lehet-e adni a bíborosnak. Kinyitottam a levelet és azt észleltem, hogy az megmagyarázza az írójának kilétét, és jókívánságokat tartalmaz. A levelet visszaadtam Mr. Nagynak, és csupán annyit szögeztem le, hogy Mr. Nagy üdvözlét szóban át fogom adni a bíborosnak. Mr. Nagy azt óhajtotta, hogy a jókívánságait azonnal továbbítsam a bíborosnak, hogy ilyen módon megvárhassa a választ. Ez, mint közöltem vele, teljes mértékben kizárt. Úgy tűnt, hogy aggasztja, hogy a követség épületét a levéllel együtt hagyja el, és azt kérdezte, hogy megsemmisítésre itt hagyhatja-e? Elvettem a levelet, félbe téptem és átadtam az egyik közelben álló tengerészgyalogosnak azzal, hogy azt dobja be az égetőbe. Ezt követően a pár meglehetősen lehangoltan, de minden további nélkül távozott.

A Mr. Nagy által tett állítások (amelyek a hivatkozott távirat ötödik bekezdésében szerepelnek) teljes mértékben alaptalanok és nem igazak. Mr. Nagy nem beszélt Wailes-zel, és kétséges, hogy felismerte volna-e a követet, amennyiben az előcsarnokban várakozva véletlenül meglátta volna. Másodszor, valóban átadott nekem egy a bíborosnak szóló levelet, az azonban a jelenlétében, az épületből való távozása előtt megsemmisítésre került.

Azon állítására vonatkozóan, hogy egy levélen keresztül sikerült a bíborosnak Táboritól[53] üzenetet átadnia, semmiféle további felvilágosítással nem tudok szolgálni. Tábori neve teljes mértékben ismeretlen számomra. Továbbá, mivel minden a bíborosnak címzett levelet kibontok, (ezt nyíltan végzem, az utóbbi tudtával),[54] nem emlékszem semmiféle Táboritól érkező levélre vagy olyanra, amely arra vonatkozott volna, hogyan bántak a szovjetek Naggyal. Az ilyen leveleket – nyilvánvaló okokból – nem mutatjuk meg a bíborosnak. Ezeket egy különálló dossziében tároljuk arra az alkalmas időre várva, amikor ezeket a tételeket vagy átadhatjuk neki, vagy más módon túl teszünk rajtuk.

Ami pedig Nagynak a távirat hatodik bekezdésében szereplő állításait[55] illeti, határozottan kijelenthetem, hogy a bíboros semmiféle ilyen üzenetet vagy utasítást nem juttatott el Nagynak. Ami azt illeti, a bíborosnak a Vatikánba számos kézzel írt üzenetét már elküldtük a külügyminisztériumba, ahonnan azokat visszaküldték Budapestre, mivel a jelen formájukban kézbesíthetetlenek voltak.

Egyetlen lehetőség létezik arra, hogy a bíboros [a követségről] bármilyen üzenetet kiküldhetett. És ez akkor történhetett, amikor Wailes követ Városi atyának engedélyezte, hogy röviddel karácsony előtt elvégezze a gyóntatási ceremóniát. Lehetséges, hogy azon félórás időintervallumban, amikor 1956. december 23-án Mindszenty bíboros és Városi atya egyedül tartózkodtak a bíboros lakrészében, valamiféle szóbeli üzenet átadásra került. Amikor Városi atya belépett, majd távozott a követség épületéből, túlságosan is meg rémülve ahhoz, hogy megkockáztassa, hogy bármi írásbeli dolgot személyesen kivigyen.

Emlékszem, hogy a bíborosnak megemlítettem Mr. Nagy látogatását, csupán azért, hogy ellenőrizzem a sztoriját. A bíborosnak nehezebbre esett, hogy tisztán felidézze a személyét, és csakis azt követően, hogy részletesebben leírtam neki, volt Őeminenciájának valamiféle sejtése Nagyról. Rendkívül kétséges, hogy a bíboros bármilyen érzékeny levelet bízott volna Nagyra még akkor is, ha az utóbbi bármilyen módon is érintkezésbe léphetett vele.”[56]

4. Melléklet

„És a kétkedés lehetőségén túllépve, hadd tegyem ezt világossá: Az Egyesült Államoknak nincs olyan rejtett célja, hogy a szatellit országok függetlenségét kívánja. A természetes óhajunk az, hogy ezeknek a népeknek, amelyektől a mi saját nemzeti életünkünk oly sok származik, állítsák helyre a szuverenitását, és hogy olyan kormányaik legyenek, amelyeket ők maguk szabadon választanak. Mi nem úgy tekintünk ezekre a nemzetekre mint potenciális katonai szövetségeseinkre. Barátoknak, egy új, baráti és többé már nem megosztott Európa részeinek látjuk őket. Meg vagyunk győződve arról, hogy a függetlenségük, amennyiben azt azonnal megadják nekik, nagymértékben hozzá fog járulni egész Európában, Nyugaton és Keleten, a béke stabilizálásához.” [57]

5. Melléklet

„... a bíboros érkezésekor a követség azonos szövegű jegyzéket [58] készített a szovjet parancsnokságnak, illetve bármely más érintett személynek, amelyeket a követ és Spencer Barnes [59] akkori ügyvivő írtak alá. Az a tervünk, hogy ha netán kísérlet történne a bíboros kihozatalára, ragaszkodni fogunk ahhoz, hogy a katonai vagy rendőri parancsnok olvassa el ezt és a bíborossal együtt vigye is magával...” [Wailes az általa javasolt jegyzék rövid szövegét is közölte, mely szerint:] „... Mindszenty bíboros az Egyesült Államok követségén politikai [sic!] menekültként tartózkodik, aki menedékjogot [sic!] igényel. A menedékjogot [sic!] [60] hivatalosan meg is kapta ... Tájékoztatom, hogy ha az USA követségéről eltávolítja Mindszenty bíborost, ezt Ön az USA Kormányának határozott tiltakozása mellett teszi...” Wailes hozzátette: „Nagymértékben kételkedem abban, hogy a bíboros bármilyen körülmények között elhagyná Magyarországot.” [61]

6. Melléklet

„A követnek minden észszerű óvintézkedést meg kell tennie annak elkerülésére, hogy a bíboros lépései vagy a levelezése legitim alapot nyújtson a magyar kormánynak annak állítására, hogy a bíboros a követséget politikai lépések bázisaként használja. A követ magyarázza el a tényeket és a körülményeket a bíborosnak és nyerje meg az együttműködését.” [62]

[1] A szerző Mindszenty bíboros menedékével kapcsolatos további, az ArchívNetben megjelent forrásközlése: DEÁK ANDRÁS MIKLÓS: A bulvársajtó szemüvegén át – Mindszenty bíboros menedéke egy nyugati újságíró tudósításaiban (1959–1962). *ArchívNet*, 2024. 5–6. sz. <https://www.archivnet.hu/a-bulvarsjaito-szemuvegen-mindszenty-biboros-menedeke-egy-nyugati-ujsgairo-tudositasaiban-1959-1962>

[4] (utolsó letöltés: 2025. január 22.)

[2] 1956 novemberében a budapesti amerikai követség helyzete kifejezetten válságos volt. Erre azonban a jól csengő címe ellenére egy friss amerikai tanulmány nem sok szót vesztegetett: MARY HEIMANN: *The Mindszenty Affair and the United States Embassy in Budapest*. In: *Embassies in Crisis. Studies of Diplomatic Missions in Testing Situations*. Szerk. ROGELIA PASTOR-CASTRO – MARTIN THOMAS. London, 2021. 94–120.

[3] Edward Thompson Wailes (1903–1969) hivatásos amerikai diplomata, Mindszenty bíboros első „házigazdája.” Ideiglenes ügyvivő 1956. november 2-a és 1957. február 27-e között, amikor is megbízólevelének átadása nélkül távozott az országból. Az ő döntése volt az, hogy a bíboros követségi lakrészeként a saját kétszobás irodáját jelöli ki.

- [4] Dwight Eisenhower az ekkor éppen betegeskedő John Foster Dulles külügyminiszter helyett az amerikai külügyminisztériumot vezető Herbert Hoover javaslatára nyújtott menedéket. Herbert Clark Hoover Jr. (1903–1969) politikai kinevezett diplomata, 1954–1957 között külügyminiszter-helyettes, Herbert Clark Hoovernek, az USA 30. elnökének a fia. Nem tévesztendő össze John Edgar Hoover FBI-igazgatóval. A menedék kérésének és megadásának lehetséges menetét részletesen lásd: DEÁK ANDRÁS MIKLÓS: *Mindszenty bíboros az elbeszélte történelemben*. Budapest, 2021. 177–179.
- [5] Ivan Alekszandrovics Szerov (1905–1990) szovjet állambiztonsági tiszt, a KGB elnöke (1954–1958). Ebben a minőségében ő vezette a magyar forradalom elleni KGB-műveleteket.
- [6] Alekszandr Korotkov a külső hírszerzési osztály helyettes vezetője, Vlagyimir Vertyiporoh pedig a KGB I. főigazgatósága 13. diverzáns osztályának vezetője volt.
- [7] *Szovjetszkij Szozuz i vengerszkij krizisz 1956 goda* [A Szovjetunió és az 1956-os magyar válság. Dokumentumok.]. Szerk. E. D. OREHOVA – V. T. SZEREDA – A. SZ. SZTIKALIN. Moszkva, 1998. 220. sz. dokumentum, 704–706. (Lásd az 1. sz. mellékletet)
- [8] Mint látni fogjuk, a magyar ügynökük, Nagy Lajos aznap kereste fel az amerikai követséget.
- [9] IVAN SZEROV: *A bőrönd titkai. A KGB első elnökének titkos naplói és feljegyzései*. Pilisvörösvár, 2023. 541. (Lásd a 2. sz. mellékletet)
- [10] 1969-től Alfred Puhan a második amerikai nagykövet volt Budapesten. Komoly szerepet játszott abban, hogy a közel tizenöt éve húzódó menedék 1971. szeptember 28-án véget érhetett.
- [11] Letter, Alfred Puhan American Embassy Vienna to the American Legation, Budapest. US-NARA-State Department-RG 84-Foreign Service Posts of the Department of State. Hungary, Budapest. Subject Files Relating to Cardinal Mindszenty 1956–1972, Entry 2691-B, Box 1. Alfred Puhan 986. sz. Bécs, 1957. április 5. A jelentést Puhan az akkori ügyvivő helyett írta alá.
- [12] Puhan szerint Nagy Lajos 1957. január 7-től tartózkodott Stockerauban. A szovjetek 1956. november 16-án vették őrizetbe.
- [13] Puhan a „butler” szót használta, és azt közölte, hogy Nagy 1957. január 7-én érkezett Ausztriába.
- [14] BALOGH MARGIT: *Mindszenty József I.-II.* Bp., 2015. 1094–1095.
- [15] Katona Géza visszaemlékezése szerint Nagyt – talán a hitelesség kedvéért – egy mozgássérült nő kísérte. Ám az is lehetséges, hogy a hölgy a szovjetek informátora volt. Nagy a szovjetek felé egyébként írásban is vállalta, hogy hírbe hozza Mindszenty bíborost. (Az eredeti angolban: „implicate”.)
- [16] Katona Géza (1917–2012) másodgenerációs magyar származású amerikai diplomata, a budapesti követség alacsony rangú tagja volt. Mindszenty menedékének kezdete után fordította a bíboros leveleit, és Anton Nyergessel megosztva ellátta a személye körüli teendőket. A minősítés alól feloldott dokumentumok szerint 1952-ben belépett a CIA-ba, amelynek alkalmazottjaként négy és fél évet dolgozott diplomáciai fedésben a budapesti követségen. (Lásd: UNGVÁRY KRISZTIÁN: A Kádár-rendszer kémelhárítása. In: *Kádárizmus. Mélyfúrások*. Szerk. TISCHLER JÁNOS. Bp., 2009. 359.)
- [17] Katona Géza az emlékeztetőt 1957. május 3-án készítette el hivatkozással a Bécsből április 5-én, 986. számon Budapestnek is megcímzett táviratra. Hálás köszönet Somorjai Ádám OSB atyának az eredeti szövegnek a rendelkezésemre bocsátásáért. (Lásd a 3. sz. mellékletet)
- [18] Azonban az is lehetséges, hogy Mindszenty bíboros ügyesen kódosított.
- [19] Erre egy ott szolgálatot teljesítő tengerészgyalogost szólított fel.
- [20] Városi (Vodicska) Ferenc (1901–1972) római katolikus pap, 1946-tól a Budapest VIII. kerületi Krisztus Király-templom plébánosa. A menedék nagy részében ő volt Mindszenty bíboros gyóntatója. (Lásd: *Az ügyeletes tiszt kézikönyve. Mindszenty bíboros az amerikai követségen*. Szerk. SOMORJAI ÁDÁM OSB. Pannonhalma, 2018. 35.; DEÁK ANDRÁS MIKLÓS – SOMORJAI ÁDÁM OSB – ZINNER TIBOR: *Menedékben. Amerikai diplomaták Mindszenty bíborosról 1957–1970*. Bp., 104.
- [21] DEÁK ANDRÁS MIKLÓS: Mindszenty bíboros amerikai menedéke – A magyar államvédelem meghiúsult csapdája. *ArchívNet*, 2024. 3. sz. <https://www.archivnet.hu/mindszenty-biboros-amerikai->

[menedeke-a-magyar-allamvedelem-meghiusult-csapdaja](#) ^[5] (utolsó letöltés: 2025. január 22.).

[22] Uo.

[23] Jámbor Árpád (1922–2008) államvédelmi tiszt. Adatait lásd: *ÁBTL Archontológia*
https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:5:::::P5_PRS_ID:803848 ^[6] (utolsó letöltés: 2025. január 24.)

[24] Vajon Szerov Dulles külügyminiszternek arra az 1956. október 27-én Dallasban elhangzott, és Eisenhower elnök által jóváhagyott nyilatkozatára gondolt-e, mely szerint az USA nem tekinti potenciális szövetségeseinek a kelet-európai országokat? (Az eredeteiben: „*We do not look at these nations as potential military allies.*”) Ezt követően kapott utasítást Charles Bohlen moszkvai amerikai nagykövet, hogy hívja fel a szovjetek figyelmét erre a kijelentésre. Erre október 29-én, egy fogadáson került sor, azaz a történész megállapodásról nem, legfeljebb üzenetről beszélhet. Lásd. *BORHI LÁSZLÓ: Nagyhatalmi érdekek hálójában*. Bp., 2018. 155. (Lásd a 4. sz. mellékletet)

[25] Hálás köszönet Somorjai Ádám OSB atyának, hogy elérhetővé tette számomra az 1956-ból származó amerikai dokumentumokat, amelyek magyarul első alkalommal kerülnek ismertetésre.

[26] Az SD a bíborosi üzenetet nem hozta nyilvánosságra.

[27] Az eredetiben „*operations*”.

[28] Telegram No. 256, Budapest, November 9, 1956. US-NARA-State Department-RG 84-Budapest Mission (Post) Files, Lot 75 F 163, Classified and unclassified files relating to Cardinal Mindszenty 1956–1972, maintained by the Mission in Budapest (abbreviation: Bp Cardinal Files) Box 1, Folder 3. A távirat adatai az alábbi helyen is tételesen szerepelnek: *Mindszenty bíboros amerikai követségi tartózkodásának dokumentumai. Repertórium*. Szerk. SOMORJAI ÁDÁM OSB. Pannonhalma, 2012. 67.

[29] Turchányi Albert Egon (1894–1969) római katolikus pap. 1956. október 30. és november 8. között Mindszenty bíboros titkára. November 4-én oltalmat kapott az amerikai követségen. November 9-én Leslie Balog Bain amerikai újságíró gépkocsijában gyógyszerért indult Ausztriába, de Tata környékén elfogták, és 1958. január 10-én életfogytiglani szabadságvesztésre ítélték. 1963-ban részleges közkegyelemmel szabadult.

[30] Wailes tehát már hat nap múltán, november 10-én „problémának” nevezte a menedéket.

[31] Telegram No. 259 Budapest, November 10, 1956. US-NARA-State Department-RG 84-Bp Cardinal Files Box 1, Folder 3.

[32] Telegram No. 220 Washington, November 12. US-NARA-State Department-RG 84-1956 Bp Cardinal Files Box 1, Folder 3.

[33] *Mindszenty bíboros követségi levelei az Egyesült Államok elnökeihez 1956–1971*. Szerk. SOMORJAI ÁDÁM OSB. Bp., 2011.

[34] Október 29-én Mindszenty Felsőpetényből sem volt hajlandó az Állami Egyházügyi Hivatal (ÁEH) elnökével, Horváth Jánossal távozni, sőt az erőszakos eltávolításának is sikeresen ellenállt.

[35] Minister Edward T. Wailes to the State Department Telegram No. 322, Budapest, November 19, 1956. US-NARA-State Department-RG 84-Bp Cardinal Files Box 1, Folder 3. (Lásd az 5. sz. mellékletet)

[36] State Department to the American Legation. Telegram No. 265, Washington, November 22, 1956. US-NARA-State Department-RG 84-Bp Cardinal Files Box 1, Folder 3.

[37] Lásd az 6. sz. mellékletet

[38] Az eredetiben: „*parallel treatment*”.

[39] Minister Edward Wailes to the State Department. Telegram No. 336, Budapest, November 23, 1956. US-NARA-State Department-RG 84-Bp Cardinal Files Box 1, Folder 3. Central Files, Box 4805, 864.413/11-2356.

[40] State Department to the American Legation. Telegram No. 325, Washington, December 1, 1956. US-NARA-State Department-RG 84-Bp Cardinal Files Box 1, Folder 3.

[41] Szirmai Istvánt (1906–1969) az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottsága a november 24-i ülésén decembertől kinevezte a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány Tájékoztatási Hivatalának elnökévé.

[42] Minister Edward T. Wailes to the State Department. Telegram No. 386, Budapest, December 4, 1956. US-NARA-State Department-RG 84-Bp Cardinal Files Box 1, Folder 3.

[43] Uo.

[44] Herman Phleger (1890–1984) 1953 februárja és 1957 áprilisa között John Foster Dulles külügyminiszter jogi tanácsadója. Nem ismeretes ugyanakkor, hogy az előző este a menedék megadásának kérdésében Hoover és Eisenhower kért-e előzetes jogi szaktanácsot Phlegertől. Idő hiányában erre vélhetően nem került sor, ami szintén a menedék megadásának esetlegességére utal.

[45] Richard Nixon alelnök, Herbert Hoover (SD), James Campbell Hagerty (1909–1981) a Fehér Ház sajtótitkára, illetve Andrew Jackson Goodpaster (1915–2005) dandártábornok, Eisenhower titkára és védelmi összekötője (1954–1961). *Foreign Relations of the United States, 1955–1957. Volume XXV Eastern Europe*. Szerk. J. P. GLENNON. Washington, 1990. 394.

[46] Uo.

[47] GLENNON: i. m. 433.

[48] Szabó Imre (1901–1976) között budapesti érseki helytartó (1950–1957). Balogh: i. m. 1069–1071. Wailes nem engedélyezte, hogy Szabó találkozhasson Mindszentyvel. Lásd: uo.

[49] Idézi: HORVÁTH MIKLÓS – OLEKSZANDR PAHIRYA: *Kényszerkirándulás a Szovjetunióba. Magyar deportáltak a KGB fogságában – 1956*. Bp., 2012. 110.

[50] Alekszandr Mihajlovics Korotkov (1909–1961) vezérőrnagy, szovjet hírszerző tiszt.

[51] Szerov: i. m. 541. A bíboros elrablása. (A Szerovval készített, de publikálatlanul maradt interjúból.) Hálás köszönet Zinner Tibornak, hogy a fenti forrásra felhívta a figyelmemet.

[52] Az eredetiben: „bonafide.”

[53] Puhan hivatkozott táviratából annyit tudhatunk meg, hogy egy bizonyos Tábori Istvánról van szó (személye nem azonosítható be).

[54] Példa az amerikaiak által bevezetett biztonsági intézkedésekre.

[55] Nagy – Puhan szerint – azt állította, hogy Mindszenty szóbeli üzenetet juttatott el hozzá, melynek értelmében menjen Nyugatra és [valamilyik, vélhetően a bécsi] apostoli nunciátúrán keresztül jelentkezzen a Szentszéknél.

[56] Katona Géza emlékeztetője, 1957. május 3. A szerző fordítása.

[57] GLENNON: i. m. 318. (A szerző fordítása.)

[58] A három jegyzékről készült fényképet lásd: BALOGH: i. m. 1091.

[59] Spencer N. Barnes (1904–1992) ideiglenes ügyvivő 1956. augusztus 5-től, Christian Magelssen Ravndal követ távozásától november 2-ig, Edward Wailes megérkezéséig, majd 1957. február 27-től, a követ távozásától Garret Ackerson 1957. júliusi megérkezéséig. „Ideiglenesen” volt ideiglenes ügyvivő, miközben Ackerson és utódai tartósan. A fentiekből adódóan Barnes volt az amerikai misszióvezető a forradalom október 23-i kitörésekor.

[60] A „politikai” és a „menedékjog” szavakat Wailes vélhetően a nagyobb hatás kedvéért használta. Bár az is igaz, hogy ekkor az amerikai oldal sem tisztázta saját maga számára, hogy Mindszenty bíboros menedéket vagy politikai menedékjogot kapott-e Eisenhower elnöktől.

[61] Minister Edward T. Wailes to the State Department Telegram No. 322, Budapest, November 19, 1956. US-NARA-State Department-RG 84-Bp Cardinal Files Box 1, Folder 3.

[62] Minister Edward Wailes to the State Department. Telegram No. 336, Budapest, November 23, 1956. US-NARA-State Department-RG 84-Bp Cardinal Files Box 1, Folder 3. Central Files, Box 4805, 864.413/11-2356.

Címkék:

Mindszenty József [7]

Amerikai Egyesült Államok [8]

emigráció [9]

hidegháború [10]

Kádár-korszak [11]

állambiztonság [12]

Kiadás: 25. évfolyam (2025) 1. szám

Forrás webcím:<https://www.archivnet.hu/mindszenty-biboros-amerikai-menedeknek-instabil-első-honapja>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/mindszenty-biboros-amerikai-menedeknek-instabil-első-honapja> [2]

https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/jozsef_mindszenty_c1962.jpg [3]

<https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/nepszabadsag.png> [4] [https://www.archivnet.hu/a-bulvarsajto-szemuvegen-](https://www.archivnet.hu/a-bulvarsajto-szemuvegen-mindszenty-biboros-menedeke-egy-nyugati-ujsgiro-tudositasaiban-1959-1962)

[mindszenty-biboros-menedeke-egy-nyugati-ujsgiro-tudositasaiban-1959-1962](https://www.archivnet.hu/a-bulvarsajto-szemuvegen-mindszenty-biboros-menedeke-egy-nyugati-ujsgiro-tudositasaiban-1959-1962) [5] [https://www.archivnet.hu/mindszenty-biboros-](https://www.archivnet.hu/mindszenty-biboros-amerikai-menedeke-a-magyar-allamvedelem-meghiusult-csapdaja)

[amerikai-menedeke-a-magyar-allamvedelem-meghiusult-csapdaja](https://www.archivnet.hu/mindszenty-biboros-amerikai-menedeke-a-magyar-allamvedelem-meghiusult-csapdaja) [6] [https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?](https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:5:::P5_PRS_ID:803848)

[p=108:5:::P5_PRS_ID:803848](https://www.archivnet.hu/mindszenty-biboros-amerikai-menedeke-a-magyar-allamvedelem-meghiusult-csapdaja) [7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mindszenty-jozsef> [8]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/mindszenty-jozsef> [8]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]

<https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok> [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/emigracio> [10]